

ШЫҢ

СЭКП Тыва обкомунун, Тыва АССР-ниң Дээди Сөвединиң болгаш Министрлер Чөвүлелиниң органы

№ 203 (10495)

1977 чылдың август 30, вторник

1925 чылда үлдөспөттүгөн

Өтөтө 2 көп.

МАЛ ЧЕМИНИҢ БЕЛЕТКЕЛИ — ХҮННҮҢ ЧУГУЛА СОРУЛGAЗЫ

АЯС ЭРТЕН

РЕПОРТАЖ

Кызыл районун «Тиндесте» совхозунда мал чөмү белеткээр механизаацияланган бригаданың (бригадир В. Ооржак) ийи эвеноузу арасында социалистик чарыштын эртен беш хонуктагы түнелени үндүргөш, совхозтун дирекциясынын, парткомунун болгаш ажалчы комитетинин шилчир Кызыл тургун ака шаңналы-биле кады Чугула-оол Монгушту уурткан эвеноуна тывыскап.

Эртенги аяс хүн эвеноу берип бергенде, эвеноуң чаа турлаа — Оңгача-Бажыңа чөдүн келди. Сигенчилерини чамдыктары эртенги шалымын кургактары маңагынын, тракторларынын, ситен көөр машиналарынын байдалын катан-катан хынал, эдер апарган дегир-дөкөсөдөрин эди аң турлар. Осе арткашары бааала ажалда үнүштеринге белеткен, аяланып эгезден болдулар. Кады келгенге совхозта партком секретари Х. Ховалы шаңналы тыпсар дөш келгенге чугулаан, тиндесте эвеноуң кезигүшери чымылдын тургалыкка галада керең чөдөсө кыдыр чаттыла берсе ховула, бажыңар дөс кыдыр, бедий үгүдөсү сарааттары салып көрүп турдуң. «Шыраак-ла ажалдаан оолдардыр, ар-хөйөрдү»

— Эртен беш хонукту совхозка мал чөмү белеткээр шалымны хонуктары кыдыр чаралаан билер болгай өндөр—дөш, Хонукту-оол Шамакович хуралын ажалтың. — Анаа эвеноун бригаданынын кезигүшөрүндө аям да сурда эвеноу организациларынын ажалчылары бааа релендире кирең. Шыңналы-биле 110 тонна ситен кезип, сарааттаанар. Бажыңа район ажалчылары (удуртукчуу Хойлак Монгуш), туугу уластуу (удуртукчуу Чыргал-оол Ондар), № 1, 2 сут-баран фирмаларынын ажалчылары, каларычылары, доктора коллективин, комсомолчу-ажалчылар эвеноу дөш өскө-даа чөдөрүн төлөдөрү оңа кымылдан ажалдаан Оларын арзыдан район ажалчылары 10 тонна ситен белеткээр эвеноу 20 тонна кыдыр күөсүн, социалистик чарыштын тивилектери болганар. Совхозтун Адыр тургун оларга тывыскап кезип.

Инаада механизаацияланган бригада өчүш шилчине 190 тонна мал чөмү белеткээ. Оң шилчине 110 тонна ситен чүгө эвеноун эвеноуну күжү-биле белеткерткендир. А чарык тургун эвеноун (эвеноу удуртукчуу Э. Ооржак) 80 тонна белеткээр. Инаадаан ажал-агалың

МЕХАНИЗАТААН БРИГАДАДА

Тандады «Коммунизмни көрөң совхоз мал чөмү белеткээр таламы-биле күрөк эвеноулары орунга механизаацияланган бригаданы тургусан, ажаа ажалдар каларынын ийи шилчине аң, оларга чөдөр санын техника-хөкөсөдөрү бажыскап. Бригаданы удуртуп бажыңарын хонук механизатор, кезелер-биле ажалдан билер дуржулагы Оюн Комбузаканна дааскан.

Механизаация бригаданы кезигүшери чөмү таралта доостуру-биле мал чөмү белеткээрине кирер техниканы сентелгенге мак кылган. Социалистик чарышты негедерин ийи хуралга чугулааншап, ажалчы планта баштай чыгаар үнтен ситенин чөдөрүн кезип, сарааттары көргөн.

Баштайгы хүнүндө ажалды темпин бөдк болган, мичаажок чааның болу бергенден ситен кезелденге шалым болу боорге техниканы чамдыктын ситен салырып көргөн. Уени ийи ажалчынын түдөлөнү 800 гектар тарымда доорукту сителестер арга тургустуган. Оюн Комбузаканна бригаданың 25 кижэ ажалдан турар. Оларын барык шунтуу механизаторылар, болуңч хөдөр эки билер ижилер. Кеер машиналар, болдурчүдөр, хөвөө, сараат салымчы-

ПЛАНЫН КҮҮСЕТКЕН

Улуг-Хем районун «Күш-ажылды хостуу» совхозунун ажал-ишчилери нийтинин малынга бажың чөм-сууру тургузар дөш калбарган социалистик чарышка киришкеш, улуг күш-ажылчы чөдөйшкенин

ЧАҢГЫС ДЕМНИГ...

Суратлыг Мерген демини тургусан эвеноу ажалчыларында ажалчыларын хой кезинде улуг-улуг сары сарааттары тургусан ийрактан-на көсүк. Оларын саны хүн келген турум нежеңи турар. Хүнде 8—4 аям чөм-чөмүк көк каң хүнүндө чамдыкта 5—6-даа чөдөр нежеңи тургалар. Ону ийиңи турар ижилер — «Ленинчи орун» совхозтун мал чөмү белеткээр механизаацияланган бригаданың № 1 бригаданың кезигүшөрү. Бригаданы хой-даа өвөө—12 кижэ билер. Олар ажалды эртенгиңиң 7 шақта эгезер, кезең 8 шақта уениде дозар. Дүңдө ферма төүндө сөзүлөдөн чөмөшүн алдыра тускай үндүрүп каан машина чөдөп келер, дүңдө соода өндөдөр чөдө чөдөрү калар. Бригаданын ситен кезип турар чөдөрү ферма төүндө 3—4 километр кире ийракт.

Ситен кезип аргаттарды тракторлар Каз-Хеминиң оң таламында ажалчылар дооскан, ам солгай таламынче кезип, миңда кезип эгезер Оларын 3—4 хүн хөдөшпөн турар, болдурер, хөдөшпөр, сарааттар аргаттарың эвеноу ам-даа ферма чөдөүлө. Бригада ситен кезилдешти киргенден бөрү 500 гектар чөдөрү ситениң кезип, 470 гектарынын болду-

рун, сарааттаң. Сарааттап тургускан ситен динтин-биле 515 тонна чөткөн. Ситениң дүңдү 1 гектардан ортумаа-биле 11 центнер чөдүн турар.

— Эртен чымын бо чөргө 7 сараат тургулаң улуг бис, ам 3-ле сараат болуру ол-дур. Ситениң үнени арай тарым, чөмө—дөш, мал чөмү белеткээрде 7 чыл эвеноун ажалдап турар комсомолчу тракторист Валерий Лопсаннаа хонудакан чугулаан: —Бо салып чөдөрүң дөмүр-бетон коопшаралар сугаттың система ажалга дүргө кирер болза! Ийчаниң мадагалаттың бөдк дүңдү аям апар-дур бис ийиң — дөш күзөң ийракт.

— Бригаданың бо чымын ситен белеткээр планы 1300 тонна, артык чөдөрү байдалан ап көргө, планын күөсөдөрүң чөдөгөн. Ам кезипер 200 кире гектар чөдөр. Кезип турган сарааттар дөш 250 г чөдө кон-сула бааа бар чөвө. Ону ам сепил кыдыр деп шилчиртөөр бис. Сенаж кезип салып амырга, харын хонудуң күш-ажыл чарындаан эвеноу турар. Сенаж планы совхозта чөк-даа болза, ову ийчаар кыдыр деп шилчиртөөр бис. Ону дөшпөш турар бис—дөш, бригадир Владимир Иванович, Бажың

хуу харылааларыңа удуртула болган. Бригаданы хонук механизаторылар Николай Бажыңов, Давид Зубакин, ажалчылар — сараат салымчынын бажыңарыңы Юрий Попов, болдурчүдөрү Валерий Лопсан, Сергей Ийиң, Михаил Бажыңов дөш шунтуу бригаданы ажалчы, оон бөдүрүкчүлү, ийилер дөш бригаданы-биле бир дөмө салып салып, байгы күжүң үндүрү туралар.

Бригаданы ситен сары тускайлаптың эвеноу бааа бажыскап. Кукуруза, тарымал доорук кезилдешти, 18-дө салымчылар олар август 18-дө кирген. 200 аям гектар чөдөрүң кукурузаның кезип, 1500 тонна салыста салган. Ында кезипер Валерий Виктор Струков, Алексей Мельник, Василий Неводин, Сергей Неводов олар, оларга сөргүтөдө Кызалды № 2 АТБ-инде механизаацияланган колхозаның (бригадир Илья Захаров, комсомолчу Иван Волонин) чөдөчүлөрү үндөргөн ажалчылар турар.

Ийчаниң-биле № 1 бригада совхозта мал чөмү белеткээр таламы-биле бирги чөдө чөдөрү, ийиң оң хонукта улаштыр ийилчир кызыл туку болган ака шаңналың чаалап ап келген.

М. САЯ. Каз-Хем район.

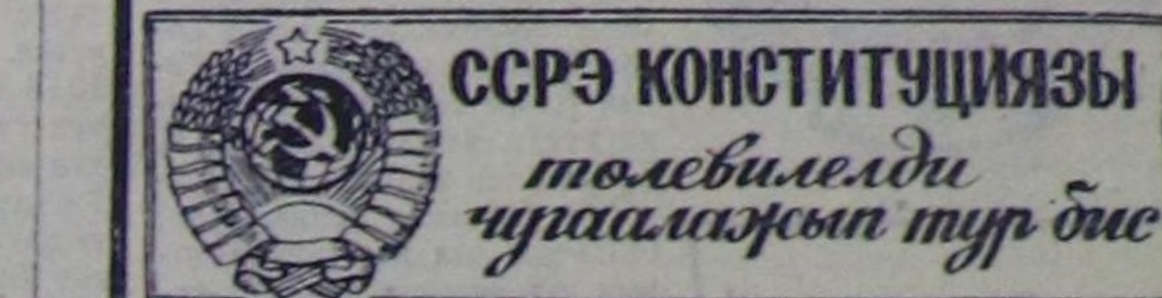
ХООРАЙ ТУТТУНАР

Делегейге аң-не улуг күшүгү болур Салы-Шүшүлүс ТЭС-тиң суг хөвөөлө тургустуу чөдөрү Улуг-Хем районунуң тургалык 7 чөдөрүн бар. Оларын эвеноу улауу — Шагаан-Арыг хоорай болу. Тыва АССР-ин Министрлер Чөвүлелиниң 1965 чылда доктаанып баугар чаа керең көчүрер ужуруг. Красноярскиги хамааты туугу төлөспөдөңи институту Чаа Шагаан-Арыгын бирги эвеноун төлөспөдөңи ажалдаан кылган.

Чаа хоорайның туугу 1973 чылда эгезеп болган туугу ажалдарын «Тыва туугу» трөвэниң № 18 болган 20 механизаацияланган колхозлары кылган турар. Амы уде миңда ийи-ийи квартиралары 85 чурталга бажыңары, найман-даа 102 орунуг үнн бөдөжөтө, туугуа буадырты баааан ажалдаа кирер. Районну көтөп-көтөп доорук-биле болган хөд чүр чөдөр доорук-биле, эйдесте комсомолчулар, 140 орунуг тургалар салымчы, ийчаниң районнуң ийриң комсомолчулары, ийилер-туугу техникаларын болган өскө-даа чугула объектилерин тургалары килиң түрүк турар. Чаа-Шагаан-Арыгтын туугуларын хой ийчаниң коллектив оңу беш чымын ийиңиң чымын даагаларын күөсөдөр дөш кымылдан ажалдан турар. Улуг Октябрь-

ниң доктаанып баугар Чаа Шагаан-Арыгын туугуларын мурунда улуг сургулаар салымчы. Чылда-ла 300 муң тонна цемент бөдөр доорук, суг болган пива заводтары, уран-спилбелге чөдөрүңи фабрикалар, 19 км суг дамчыдар хөвөө, улугчур, трансформатор болган өскө-даа организациларын бөдүрүгө чөдөрү, муң-мун дөбөлөңи метр чуртталга болган социал-культура туугулары дөш өскө-даа объектилер амы беш чымын даагалары ол бооп турар.

Амы уде Чаа Шагаан-Арыгын туугу даңчар чөдөр турармы? 1977 чылдың баштайгы чартында каншал салымчынын чөдөр ажалдаан болган кижэ бөдүрүгө ошантыр ийилер ажалдың хөмчөөлө планнашыла чөдөс болган. Туугу ажалдарын төмөңи чаа чөмө. Оң чылдагалы хамыктың мурунда күш-ажылды организациларын дөдөңи күдү болган мурунчы аргаларын, механизаацияланган центеретейиң турарында болу. «Тыва туугу» трөвтиң шунтуу-биле миңа 687 кижэ ажалдар ужуруг. Амы уде оларын чарык кезип бөдөш чөдөрү турар. Оң ийчаан ийилер-техника ажалдыкчылар бааа чөдөшпө, чөдөшпө сөңк мехколхозта беш 7 ийилер-техника ажалдыкчылар ийеттиңиң турар. Оң бөгү чылдагалардан 1976 чылда 1436 муң рубльдин туугу-монтаж ажалдары

СРСР КОНСТИТУЦИЯЗЫ

толевиледи чугулааңгың туур бис

ХЕЙ-АЪТ КИРИП КЕЛИР

Улуг Октябрьниң алдан чыл бөдөр өңн төлөңи күш-ажылчы чөдөйшкенир-биле уткуур дөш бедик кодурушкунуг ажалдааншап, совет улус ССРСР-ниң чаа Конституцияны төлөвиледи солдундаран номчуп, радиодың дыңаң, катан-катан кичээңгейлг танымчы турар.

СРСР-ниң баштайгы Үндениң Хоойлуун школары оңа тургал-ла номчол мен. Ийчаниң социалистик күрүңе деп чүд, ол күрүңениң хамаатыны кижиниң өргөлери болган хүдөдөлөри кандыг болуру деп чүгөн өңн билди алган мен.

Амы, чаа Конституция болза, бистин совет чуртувус кайгамчык улуг тивилектерин чөдип алган, коммунистик нийтизелиң тургузушкунуңа чөдөр сайырап келгенге дүшүрүт, эң шының болган чиге ханы, доуу кыдыр мичаажып кылган, төөгүлүгү улуг Үндениң Хоойлу-дур деп билди турар мен. Чаа Конституцияда күш-ажылчы кижилерин ажалдар, өвөрүн өргөлериң улам бажыскапшылаң, аараанда, назман кыраанда бөгү таламы-биле дөткөчкениң алыр өргөдүн менгеңи-биле хообулаууң каалың номчуп оларга өөрүшкү, чөргөзал сөткөн-сагышты хей-аът кирип келдир.

Мен Кызыл хоорайның чуртталга-коммуналь өргөлөдөңи бөт-оругла-чарыгаларыңа участоңда ажалдан турар мен. Бистин кылын тур ажалымың наймыскаптың чаагайдылгалыңа хамаарар. Кудучуларың дөдөң, чараш, чөдөрүңоңа болдурар, парк, скверлерин улам алып кирерин дөш шыкан хоорайның бөгү-дө чаагайдылгалыңа чөдөрүң — бистин хүдөдөлөң. Бо хүнүндө чаа Конституция төлөвиледи дөткөчкөшөң, Улуг Октябрьниң алдан чыл өвдөң, хоорайыңысты улам аяның, чараш, культурулуг болдурар дөш бистин коллективтин ажалчыларын улуг күжөңиңиңиң ажалдан турар.

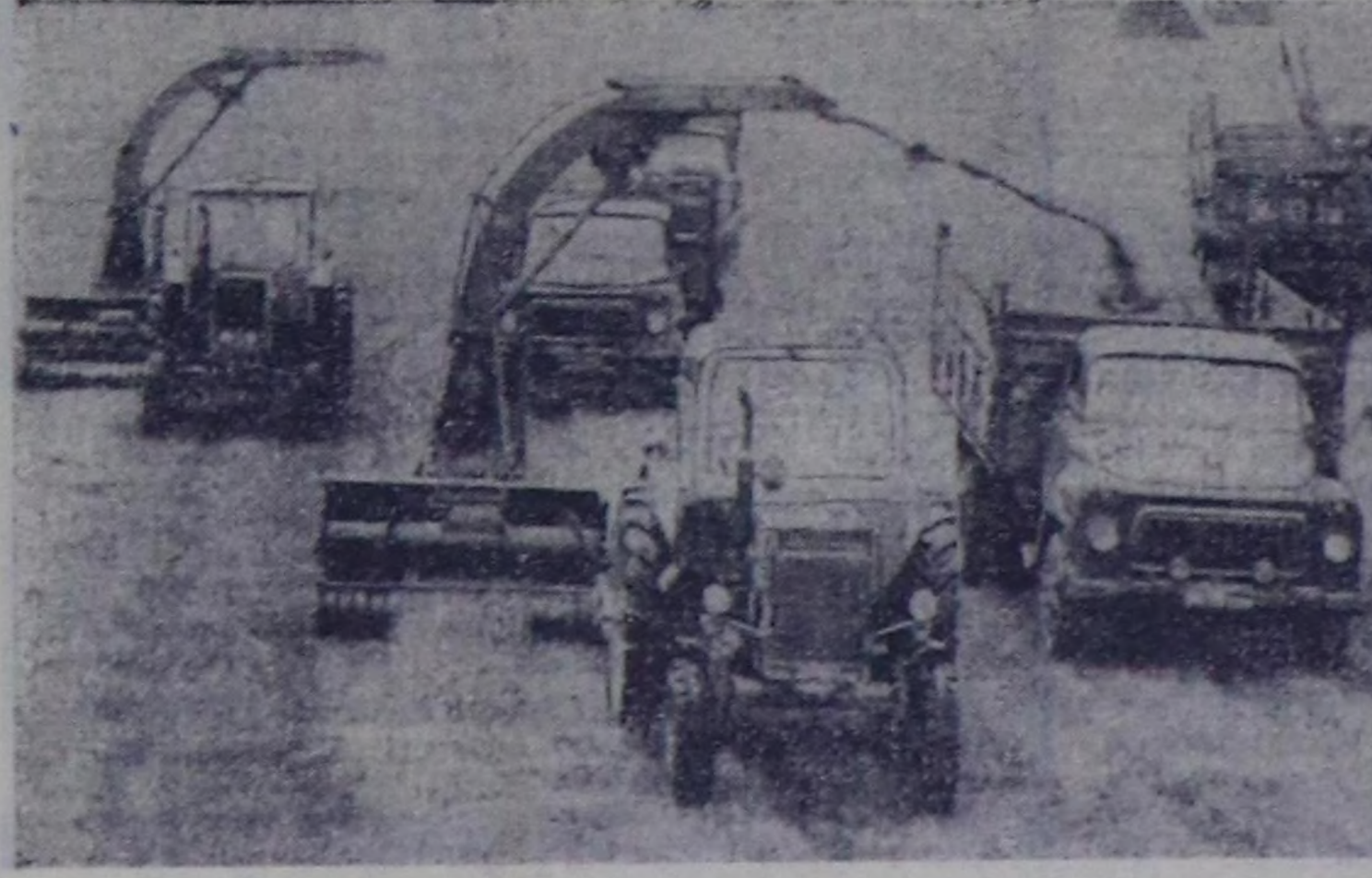
В. САГААН-ООЛ, ажалчың.

ХҮЛЭЭЛГЕВИС УТПААЛЫҢАР

Бо хире магаалың уде чурттан тура, боттарыңың хамааты хүдөдөлөңи уттуң, ийитиңиң корум-чурууң уруар, ийитилеге ажалчы ажал кыдырыңдан ошансаар, ийитиңиң болган хамаатыларың хууда өңү-хөргөңиңиң, мал-матаның оорлар чөдөрүң бастык кижилерин таламыңдан ам-даа бар. Бо чөдөрүң чамдык ажалчыларын таламыңдан ам-даа бар. Бо чөдөрүң чамдык ажалчыларын таламыңдан ам-даа бар. Бо чөдөрүң чамдык ажалчыларын таламыңдан ам-даа бар.

М. БАЗЫР-САДЫ, ийчаниң.

Улуг-Хем район.

Дуржула стаңциямында сенаж салымчынын ийиң түзүл. Механизааторлар сугаттың чөдөрүн оң томондун өрү ситени кезип аң турар.

Чарыштың механизааторлары мурунуңа олурунда Владимир Федяев биле Иван Шамаков чөдөрү турар. Комбайндардан хөдөкөтөң ситен сөргүдөгөңиң «Транссельхозтехника» АТБ-иниң чөдөчүлөрү кириңи, оларын арзыдан ажалчыларын Андрей Монгуш ийчаниң ажалчы-биле кылган турар.

Бо хүнүндө Дуржула стаңциямында 12 муң тонна сенаж белеткөөн. Механизааторлар 2 муң тонна сенажты сарып дөш хүдөдөлөңи алган, ол — пландан 400 тонна хой.

ЧУРУКТА: тавычалай кезип ситениң ажаан турары. Фотоу В. ПОВИКОВТУУ.

Улуг-Хем район.

Улуг-Хем район.

Улуг-Хем район.

Улуг-Хем район.

Улуг-Хем район.

Улуг-Хем район.

Улуг-Хем район.

Улуг-Хем район.

Улуг-Хем район.

Улуг-Хем район.

ЧАНГЫС ЭПТИГ ӨГ-БҮЛЕДЕ

УКРАИНССР

ОКТАБРЬНЫҢ АЧЫЗЫНДА

САННАР, ФАКТЫЛАР

Украинанын девискар — 603,7 мун дөрбөлчү км. 1977 чылдын июль 1-де республиканын чурттагы чону 49,4 миллион кижи болган.

Украинанын үзөтпүр бугурулушунун хемчээли революция мурунундагы үзөтпүр 90 катан өскөн. Амгы үзөтпүр бугурулуш мурунунда бүгү чурттуу бугурулуш турган үзөтпүр продукциянын бир чыл иштине де бугурулуш.

Совет он чылда республиканын уаус ажалаткыны кол бугурулуш фонддарын ийн катан өскөн. 500 ажы уаус үзөтпүр бугурулуш ажалаткыны кол кирген, ам ажалаткы турар мун ажы бугурулуштар чурттар.

Украинанын чини үзөтпүр бугурулуштарын көпөөрлерине бир чылда 465 мун өжөш ишкери, 6490 төлөөрлери, 1679 соодуучуларын бугурулуш турар.

Хүнде мун ажы өг-бүлөдөр чаа бажынарже көчүр кирип турар. Эрткен чылда 364 мун квартиралык бажынарны азы 1936 катан да турганын, 9 катан койну ажалаткы кирген.

Республиканын 143 дээдә өрөдөлгө черлерине барык 900 мун студентлер азы революция мурунундагы үзөтпүр 25 катан хөй өскөн турар. Чыл сангыла-ла 581 мун ооздар болган кыстар профессионал-техниктиг училецтерин добуш турар.

Украин ССР-де 627 миллион элемеңлар ном фондугу 68 мун библиотекалар бар. Оларны республиканын чурттагы чоңушун дөрттү үш кеши ажалаткы турар. 100 чурттагыча 605 ном бинамын турар, бо дээрже 1913 чылда турганын, 121 катан хөй бооп турар-дыр.

Украинанын клубтарынын болган культур бажынарларын чанында 4,5 миллион кижи киреңчидиг 250 мун үрөн чүдә коллективтери ажалаткы турар. Мун ажы коллективтерге «уаусту» деп бедик аттарын тыемекен.

(СЭТА).

Совет Украинанын ажылчы чоннары бугу чурттуу чоңу-биле бир дөмей, СЭКП ТК-нын май (1977 ч.) Пасвумуун шиптирлерин, анаа СЭКП ТК-нын Чингине секретары, ССР-нин Дээди Советинин Президиумуун Даргазы эи Л. И. Брежневтин илеткеинде чүдө-дерин болган түпөлдөрин, ССР-нин чаа Конституциянын төлөвилелин чалгыс үн-биле чуудугурумүшүн, СЭКП-нин XXV съездинин төөгү-лүт шиптирлерин, ону беш чылды социал-экономиктиг со-руталарын амыралга бо-тангылар, Уаус Октябрьнын 60 чыл оюн күш-ажылчы челиш-кирер-биле уткуп турар.

Социализмдин челишкери-нин уаус хемчээлин бол-ган ужу-дуалынын уаус Совет Эвилелин 15 республика-нын бирээни — Украинанын чикээдин көрүп болур. «Со-вет республикаларын калы амыдажылгыс-биле, олар-нын-биле каттылып, бодурун күжүн он-он катан уаустарын алаш, украин уаус эки-хө-рөй дегемчил, бодурун күш-ажылчы болган тала-тыларына дегем өрктү ажалаткы» деп, Л. И. Брежнев дегемдеген. Чурттуу чалгыс аай уаус ажалаткыны комп-лекциянын артык күжүгө, акы-дуума бүгү уаустарын дуа-ламычында болган дегемче-ринге даянган, украин уаус Совет эрге-чагырганын чылда-рында экономика, эртем, куль-тураны төгүдөринге, чоңуш чаагай чоруун бедиринге кай-гамчык уаус челишкери челип алган.

Республикада үзөтпүр бугу-рулушунун хемчээли 90 катан өскөн. Амгы үзөтпүр бугурулуш мурунунда бүгү чурттуу продукциянын бир чыл иштине де бугурулуш турар.

А. П. ЛЯШКО, Украин ССР-нин Министрлер Чөвүлелинин Даргазы

Украинанын хемчээли 90 катан өскөн. Амгы үзөтпүр бугурулуш мурунунда бүгү чурттуу продукциянын бир чыл иштине де бугурулуш турар. Улетпүрүн кол адырларын ленингуу улагаткан. Чикээ, кан эдилери 33,1 миллион тонна четкен азы 1919 чылда дөңсөөгө 22 катан көвүдөн. Машина тудуулу күчүлүг баарзын, химия база тууду индустрияны тургускан. Чонга баарынар бугурулуш ажаа көгү-жөн. 1976 чылда хөмө-саа-зын постер бугурулуш 437 миллион дөрбөлчү метр четкен. Бо дээрже революция мурунундагы деннеден 96 катан хөй бооп турар.

Республиканын кедээ ажалаткы экономикалык сайды-раңгай сектору апарган. Он продукциянын 1913 чылда бо-ларга 3,4 катан өскөн. Чонга культураларынн дүжүктүрү гектара онааштыр 13,5 цент-верге улагаткан, а иници чылда-мы барык ийн катан өскөн. Сөвдө бугурулуш 6 ажы катан өскөн. Советтарын, колхоз-тарын шөлдеринге амгы үзөтпүр 400 мун хире тракторлар, та-раа ажаар 85 мун көтөбайнар, чөс-чөс машиналар ажалаткы турар.

Угаан-бодал депшилгезиче чүткүз уаус, 60 чыл бурун-гаар чоңун 70 хуузу көчүр, бижип билбес турган болза, бугун республиканын аныктары бугу-иниң ортук өрөдөлгө-сө шилчилген дооскан. Дөд-ди өрөдөлгө тердериниң сту-дентилериниң саны 24 катан өскөн азы 844 мун четкен.

Украин Совет эрге-чагыр-ганын чылдарында уаус эртем төптөрүнн бирээни апарган. Революция мурунда Украина-га эртем ажалаткыларынн саны 2,5 мун турган болза, ам 175 мун, он иштине эртем докторлары — 4,4 мун, эртем кандидаттары — 50 мун ажы.

Уаус Октябрьнын ачымды социализмтиг утка-шынардыг, интернационалдыг характеринг культура четектеген. Украин литературалыг, чуртугалыг, музыкалык, театр болган кино уран чүдүлүн эи дээр чө-гаалдар совет уаустун культу-ра эртинезинде кирген.

Чуртталга тудуунун темпини чалгымын чок бедип турар. Совет эрге-чагырганын чылдары Украинага 584 миллион дөрбөлчүн метр чуртталга ту-дуун ажалаткы кирген. Ам бир хунде-ле мун хире өг-бүзө чаа бажынарже көчүр кирип турар.

Ажылчы чоннарынн кадмын камгалары бирги черегини кү-рүнө ужу-дуалыг айтырып апарган. 1914 чылда бо-ларга 20 хуу хөй азы 161 мун ам-чилер чонга медицина тузуун көргүзүп турар. 1976 чылда хөргөлдүн инитиле фондугу-зун төлөвлөргө болган чингелдерге 16,9 миллиард рубльди азы чоңун кижи бугу-рулушга онааштыр 343 рубльди чарыктаган.

Биштер эртен оруулуече хая көрүмүшүн, социализм бо-ла кайгамчык уаус күштерин мөөнөп, кайгамчык уаус ар-галарын инитиле амыдыра-лынга тургузуу турарын ду-гайында В. И. Ленинни төөгү-лүт баш уаус көрүшкүчү бистин амыдыралымыс бадик-каанын чугаалар эргелик бие.

Украинанын ажылчы чонна-рынн ажал-хөкөртө болган угаан-бодалдары келир үжө улаган. Ону беш чылда рес-публиканын мурунда уаус со-руталар салдырган. Бо чыл-дарда улетпүр бугурулушунн хемчээли 33 хуу өстүрерин көргөн.

Республиканын ажылчы чон-нары беш чылды баштайгы чымын даалгаларын челиш-киринг күчөткөн. Юбелдиги чылдын социал-экономиктиг планнарын долар болган ажы күчөткөн дөш социалист-тиг чарыс калбарган. 16 мун бугурулуш коллективтери, 1,3 миллион ажылчы чоннар беш чылды ийн чымын планна-рын ноябрь 7-ге чедир күс-сөд дөш ажалаткы турар.

Республиканын ажылчы чон-нары бодуун хурөөлөдиг Ком-мунисттик партияны, он ленин-чи Төп Комитетин, эи Л. И. Брежнев баштаа Политбюроу долагынын улам сырыг кат-тыгырып, ССР-нин чаа Кон-ституция төлөвилелин бүгү үзөтпүр чуудалып көрүп турар уаус СЭКП-нин иштине болган ажалыг политикамын чалгыс үн-биле летип база чуудугу-зуну турарын илереткен.

Украинанын ажылчы ангы-зы, колхозчу тараачынары, интеллигентилер Уаус Октя-брьнын юбилейи чаа-чаа күш-ажылчы челишкери-биле уткүрүнгө долу шиптирлен-дер.

Ленин, Күш-ажылдын Кызыл Туу, Октябрь Революцияны өрөспериле В. И. Ленин аттыг «Арсенал» завод Украинанын төөгүзүгө өкүсү черин ээлеп турар. Бугу-рулуш етими чүс-чүс чыл бооп турар ажалыг салгалдарында бар. Олар 1923 чыл-да В. И. Ленинни заводтун хундуу токар-металликниге соңган, Октябрьнын ишселерин амыралга боттандырып дөңсөргөдөн.

Хочун арсавалык, Совет эрге-чагыра дөш тулуучуларынн киреңчези Василий Дмитриевич Ефимовтун хөкөк тураскалыг заводтун музейинде тургускан.

ЧУРУКТА: «Арсеналды» хоочун Василий Дмитриевичтин огу Виталий Васильевич, огулун, огу, заводта сасары Олег Витальевич болган огулунда огу-шкочамы Виталий алаар.

Ю. МОСЕНЯКТИҢ болш Л. САМСОНОВТУҢ фотогу. (СЭТА-нын фотохроникасы).

УТТУНДУРБАС УНИВЕРСИТЕТТЕР

«Күш-ажылчы амыдыралымын уаус заводтун ажалыг коллектив-чи эгелээр аам-кежиктиг болган мен. Салерини-биле ужуражымын күчүрүз — эгелээр орууму, хоочун эштерин ажалычтары сагы-ларым көр. Олар менээ баштайгы мергеялди берип, амыдыралдын нарын эртемниге өрөлдөп, күш-ажылчы кичишкени күш база угаан-бодал талады-биле чарыкч көргөсүндөр. Ындыг университеттер уттуңдуруш. (Л. И. Брежневтин 30-илге амыдыралымыс ужуражымын чугаалыг).

Алардыг Дзержинсктин шопи, чанын, провалын чүдөргө составтар хунуш-пе чурттуу бугурулуштарын чоруу турар, а уттуштур келишкери. Бугурулуш чурттарында керелер, станолары, дө-ригелери, приборлары, материалдарын өскөн турар. Дзержинсктин металлургия Уралын, Грузияны, Казакстанын металлургия-биле чарыкч, даштын өн-дүктөрү-биле ажал-дуума калы ажалаткы-ламычыг бижыган турар. Чүдө сөзүгү ийн чылда мергеяки бедилери-биле 150 кижи ГДР-де, Болгарияда, Венгрияда, Польшада, Чехословакияда келген бар-ган.

ПОЛЕСЬЕНИҢ НИЛОВНАЗЫ

Волынь областа Уховецк кедээ Совет-тиг организация секциясы бооп турда, 87 халыг Прасковья Варфолоева Васютага бар дугаарында өс берген. Суурнуа хоочун чурттагычы, хөй чылдары деу-тат халыгынн күсүдиг иштен П. В. Васюта чаа сонгуттурган деу-таттарга чү-рөктин ханымын байыр чедирген.

Уховецкиде уаус-даа, бичи-даа кижилер Прасковья Варфолоева Полесьениң Ниловназы деп адыр. Оу суур революсу чачылдары-биле сураган. Он тараачы-нары 1905 чылда-ла помещиктердин черин хуваажып турган. Суурнуу ооздартары Кички Орунуу штурман, бирги айттыг Армияга алаан эрттирп турган.

Ыччала-даа Полесьеде ол сууруу иш-судулар эжелеп алган. Он кичилери иштен сурушкун бедик корутуван. Коммунистер болган комсомолчулар чакыт байдалга илешкениг ажалаткы турган. Комсомол райкомун хөкөчү Михаил Васюта баштай берген. Некил ону удуш ко-руткан алганда, он орунунда тушала Сте-пан ажалаткы берген. Карине шагдаларын чименчиктери патриоттары үн тө-дө келеп келген. Олар 1934 чылдын июль айдын бир дүңсөлдө комсомолчуларын баштынын болган он алаан, партиянын чакыт райкомунун некичтун Адам Васю-таны өдүргөн.

1938 чылдын сентябрыда суурнуу чурт-такчылары хостакчы Кызыл Армияны иш-кид туткунга тулу алаш уткан. Кара-башында Михаил Васютаны хостан. Уаут-алаанда ону ССР-нин Дээди Советиниң деу-таттыг соңган. Он-Барыш Украинага өң баштайгы колхозту органи-застан. Олар баштайгы коллективтиг ажал чыдынын таразын ажал ап турда, фашистер сууруу эжелеп апаан. Кеңеш Тилдегенде 1945 чыл келгенде, фашистер-биле демисеп маадарымы-биле өлгөн огу Михаил Васютаны он неси-Прас-ковья Варфолоева соуп, колхозту дарта-лай берген.

Амгы үзөтпүр колхозча Михаил Васюта-нын адыг ишкискан. Суур таныттымыс кыдыр чурттыганы: дөрт кудумчуларын, чагайныды туткай бажынарда электри, радио, газы кирген. Суурнуу төлдө сажы коллекция, почта салбары, амыгае пунктуу, ортук школа, библиотека, клуб, уаусту уурт-шиччелел музей ажал-дат турар. Суурнуу чурталары — «Хо-вешкениң Третьюковкында» совет туртучуларын бөлөне берген чогаалды-чы ажалдарын чып деген. Суурнуу бодуун мастерлери Андроника Лазару-тин, Николай Алексеевич, Богдан Шев-чиктин, Нина Викентьевна, Виктор Гуль-вич, Богдан Галовичтун ажалдарында база деген.

В. ЛАВРЕНКО, СЭТА-нын көрр.

КОВЕЛЬ, Волыньк областа.

КАДЫР, МАСКА ЭВИЛЕЛИ

Чурттуу ажал-дуума бүгү улустарынн төлөкөчкел-лерини күжөткөчкени-биле Харьковтун трактор заводун көстүп көрбөн кыска хууса-ла — он беш ай дургузунда ту-ткан. Ол өйлө илдем дүргөн төмө дегелер практикамынга турган. 1931 чылда октябры-да ХТЗ-нин коллейеринде баштайгы тракторлар үткен.

Совет эрге-чагырганын эре-зинде В. И. Ленин чүс мун тракторну бугурулуш күзөп чораян. Завод ол хире сангыг тракторларын 1933 чылда-ла бугурулуш. Он соодулдуги чыл-дарда бүгү эвилелешкен рес-публикаларын ажал-ишчилери ону беш чылдыг төлөүзүгө чедир бо тракторларын бугу-рулуш ийн катан өвүдөдүр. Харьковтарын ол сооругу-ламычы бугу чурт ду-алыг турар: чурттуу дөрт чөс ажыг бугурулуштарын материал-дарын, кезектерин, тракторлар элээр бедилтерин болган апа-ратураларын чорудуп берип турар. А коллективтиг чарыс бо: Уаус Октябрьнын ба-рыралында чедир лавлаан ажыг 500 трактору боор.

Т-150 он беш катан хөйүгү-рар. Он-биле мады Т-150 хөй-гө азы көчүрүлгө автомобиль-биле дөмөй дүргөн соортур ажалаткы.

Ховуун мадыры Т-150 кыска хуусаанын иштале кед-дө ишчилерин халыкчыларын үчөлөшкенин чаалап ал-ган. Бугурулушга. Лейбидеги эркен дегелер делегелерини адын медалдарын ажал тымышкан. Оларын Болгария, Венгрия, Польша, Германия Демократтыг Респуб-лика, Молда, Кавказга хөйү-биле үндүр салып турар.

Амгы үзөтпүр күчүлүг тра-ктор бодурун кызынын таламы-биле чөс бөмбүрөөлө ажал-массалыг трактор болу берген. Бугурулуш ажал-ишчилери ону беш чылдыг төлөүзүгө чедир бо тракторларын бугу-рулуш ийн катан өвүдөдүр. Харьковтарын ол сооругу-ламычы бугу чурт ду-алыг турар: чурттуу дөрт чөс ажыг бугурулуштарын материал-дарын, кезектерин, тракторлар элээр бедилтерин болган апа-ратураларын чорудуп берип турар. А коллективтиг чарыс бо: Уаус Октябрьнын ба-рыралында чедир лавлаан ажыг 500 трактору боор.

М. ХАВИНСКИЙ, (СЭТА-нын көрр).

ХАРЬКОВ.

ОКЕАН ЫНДЫНДАН КЕЛГЕН КОММУНАР

«Хөмүр-деш тымышкыны программамын күсөдөр таламы-биле шалычы ажалы дөш «Тидеяк» деп шахтанын машинасы И. М. Пинтерин чик машина-биле машинара.

(ССР-нин аар үзөтпүрүн уаус комиссары Г. Ор-доловичинин 1934 чылдагы дүнаалдыг).

Донецк «Тидеяк» шах-танын төмө музбиде «Вис-тер»-интернационалдык бис деп чаа бөдүгү кылган, иш-кид чөс бугурулушга ко-очту Иван Матвеевич Пинтер-ин дугайында материалдар өздөш.

1922 чылдын чыйында Американың Каттыкшаң Штаттарында 34 дагыла — оларын аразында америка-нар, орустар, украиннар, ита-лианнар, белорусстар, сербтер бар — анын совет республика-ны тургузурунга иририп-биле өскөнни келип келген. Күш-ажылчы Америка оларын ирап орукче үдөн: ажалыч-нарын чыгач ажалы-биле хөкөкөдөрүн, шахтерлар те-вян, азы-чөс, эилеря саткан.

АКШ-Лян Компартиямын көжүгүн Хорват Иван Пинтер баштаан интернационалдык ажалыг коммунисттерин ма-дыр Доббаста Тидеяк рудни-гө эгелөөн. Коммунарлар бодуун сооругула Октябрь революциямын 5 чыл оюнда В. И. Ленинге чуртукан теле-грамманын ажалыг табыл-бырлаан: «Делегейде баштай-гы ажалыч-тараачын күрүбө-тө ажалыг кижилер болган-дыкка өөрүп тур бис, ону күш-ажылчы, а херек япарып дайын фронттуула-даа бүгү күш-биле дөткөптивтерин ажал тур бис.

Донецк кыдымында И. М. Пин-терин бажынын хөй улус билдир, ол ам 84 харамт. Иван Матвеевич Ленинни партия-зынын кеңигүлүгө 1923 чыл-да кирген. Даштыкынын-лаа, бистин-лаа даг машиналарын тергени билер, участок, шахта эргелекчилер, конструктор бю-розуна ажалдан, чаа техника-ны өнөрдөдү турган.

Иван Матвеевичин дөрт огу алазынын соон салган, даг техниктеринде ажалдан турар. Огулуун огу — Виктор инстатут дооскан, даг иже-нери болган. Хоочун шахтер-ни салгачыларында офицер-лер башкалар, эчилер бар, олар Иван Пинтерини эстафе-таны төлөткө уламчалаан.

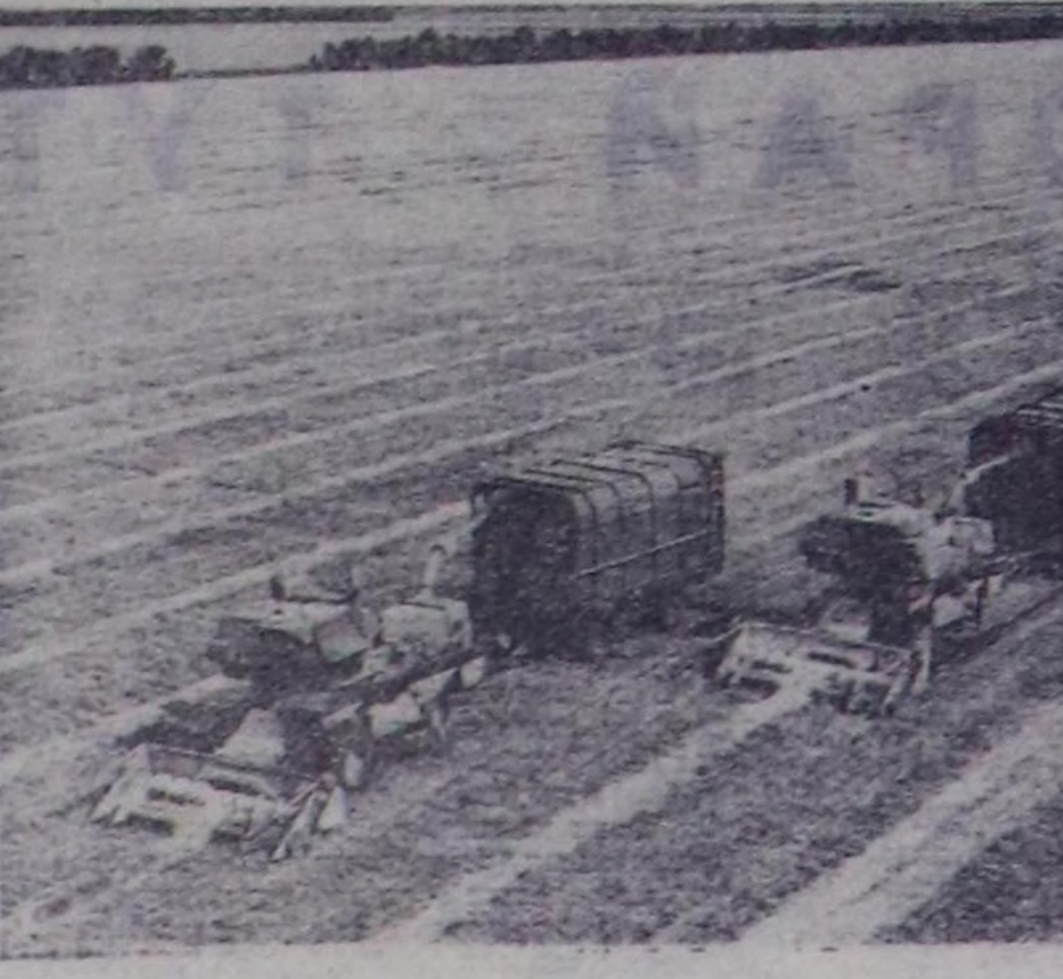
Б. ПЕРЦЕНОВ, Ю. ЮРИС, (СЭТА-нын көрр).

ДОНЕЦК.

ДНЕПРОДЗЕРЖИНСК. Днепровскини Ф. Э. Дзержинский аттыг металлургия заводунун № 12 дойлазынын мурапчы бригадалыкы кезиктериниң чуртунда коргус-кен. Бо коллективтиг ажалыг турар суугузу капитал сөстөгө чонга 21 чыл дургу-зунда ажалдан келген.

А. БОРМОТОВТУҢ фотогу. (СЭТА-нын фотохроникасы).

Николаев областа Жопилово районы Шевченко аттыг совхозта рөстөвчуларынн үдөргө бугуар ажалаткы-транспорт коллективтерин тургускан.

ЧУРУКТА: В. Скориченкоуң удуртканы ажалаткы-транспорт коллективтиг кез-иктериниң тарамы ангылай ажал турары.

Б. ДУДЧЕНКОВУҢ фотогу. (СЭТА-нын фотохроникасы).

«Маякесуголь» бугурулуш каттыжымынннда В. М. Ба-жилов аттыг шахтаның А. Беляковка баштайган бригадалык рес-публичтерин чуртук чыл шапкын күсөткөн уаусында ба-йырлаалды-биле уткуп ап турары. Бо шахтаның коллектив Уаус Октябрьниң байыралында чедир планда ажал 100 мун тонна хөмүр-лавыт баар.

(СЭТА-нын фотохроникасы).

